

JAK PODZIELIĆ PO ROZWODZIE OSZCZĘDNOŚCI EMERYTALNE?

Do Rzecznika Finansowego trafiają pytania dotyczące tego, jak podzielić po rozwodzie tzw. oszczędności emerytalne, czyli środki zgromadzone w OFE lub na subkoncie w ZUS. Odpowiedź na to pytanie zależy przede wszystkim do tego, czy małżonkowie ustanowili rozdzielność majątkową czy też nie. W tym drugim przypadku środki zgromadzone na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym oraz zewidencjonowane na subkoncie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych stanowią ich majątek wspólny. Poniżej wyjaśniamy, jak zostaną podzielone te środki i w jaki sposób będzie zrealizowana ich wypłata.

Małżeńska wspólność majątkowa

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, w art. 31 ust. 1 reguluje, iż z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Co istotne, w ust. 2 pkt 3 i 4 tego artykułu uściślono, iż do majątku wspólnego należą w szczególności środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków oraz kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Tym samym, o **ile małżonkowie nie uregulowali inaczej łączących ich stosunków majątkowych, np. nie ustanowili rozdzielności majątkowej (intercyyzy), środki zgromadzone na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym oraz zewidencjonowane na subkoncie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych stanowią ich majątek wspólny.**

Podział

Podział majątku wspólnego może zostać dokonany w drodze umowy między byłymi małżonkami lub poprzez postępowanie sądowe. Zgodnie z ogólną zasadą sformułowaną w art. 43 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. **Nie oznacza to jednak konieczności dokonywania podziału środków emerytalnych idealnie „po połowie”**. Zwróćmy bowiem uwagę, iż można dokonać podziału całego majątku (np. oszczędności, ruchomości, nieruchomości itp.) w taki sposób, aby bez konieczności dzielenia po połowie każdego składnika majątkowego, możliwe było równe podzielenie całego majątku. Ponadto, co może okazać się istotne, zgodnie z § 2 przytoczonego przepisu z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku. Przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego, uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Podobnie, należy uwzględnić konsekwencje dla ubezpieczonego jakie ten może ponieść przy podziale środków służących zaspokojeniu jego potrzeb po ustaniu aktywności zawodowej i nabyciu praw emerytalnych. Nie bez znaczenia będzie bowiem fakt, iż środki służące zaspokojeniu świadczeń emerytalnych jednego z małżonków pozostaną nienaruszone, podczas gdy środki służącemu temu samemu celowi drugiemu, zostaną znacznie uszczuplone.

Podziału najlepiej dokonać, jeśli to możliwe w formie umowy między byłymi małżonkami. Jeśli będzie to niemożliwe, wówczas podziału dokona sąd na wniosek jednego z byłych małżonków.

Sposób podziału

W przypadku podziału środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym niezwykle istotną rzeczą jest ustalenie, w jakich wartościach wyrażony jest podział środków. A zatem czy podział dokonywany jest kwotowo, czy też w jednostkach rozrachunkowych służących do wyrażenia wartości rachunku. Gdyby dokonywać podziału w odniesieniu do pieniądza, proporcja podziału w dniu jego dokonania będzie się różniła od proporcji w dniu realizacji podziału. W zależności od wzrostu lub spadku wartości jednostki rozrachunkowej zmiana będzie ulegała wartość rachunku, a zatem i proporcja.

Należy pamiętać, iż wartość środków na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym wyrażana jest przede wszystkim w jednostkach rozrachunkowych. Po wpłaceniu składki do funduszu kupowane są jednostki rozrachunkowe. **Tym samym dokonując podziału należy dzielić jednostki rozrachunkowe. Natomiast środki zgromadzone na subkoncie w Zakładzie Ubezpieczeń**

Spółecznych wyrażone są z kolei w pieniądzu. Tym samym dokonując podziału, należy dokonać podziału kwotowego w złotych.

Realizacja podziału - wypłata

Ustawa o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych określiła także zasady podziału środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym w związku z rozwodem lub unieważnieniem małżeństwa. Zgodnie z art. 126 ustawy, jeżeli małżeństwo członka otwartego funduszu uległo rozwiązaniu przez rozwód lub zostało unieważnione, środki zgromadzone na rachunku członka funduszu, przypadające byłemu współmałżonkowi w wyniku podziału majątku wspólnego, przekazywane są w ramach wypłaty transferowej na rachunek byłego współmałżonka w otwartym funduszu. **Tym samym podziałowi podlegają wyłącznie te środki, które zostały zgromadzone podczas trwania wspólności majątkowej.** Ponadto, co istotne, środki przypadające byłemu małżonkowi, przekazywane są na jego rachunek w otwartym funduszu emerytalnym.

Jeżeli były małżonek, uprawniony do otrzymania części środków zgromadzonych na rachunku w funduszu emerytalnym swego byłego małżonka, nie posiada rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, wówczas stosownie do postanowień art. 128 wspomnianej ustawy zobowiązany jest do przystąpienia do wybranego przez siebie funduszu emerytalnego i poinformowania o tym fakcie funduszu, z którego mają być przekazane środki wynikające z podziału. Jeżeli takiej informacji nie udzieli w terminie 2 miesięcy od dnia przedstawienia dowodu podziału środków, otwarty fundusz, do którego należy drugi z byłych małżonków, niezwłocznie otworzy rachunek na nazwisko byłego małżonka uprawnionego i przekaże na ten rachunek, w ramach wypłaty transferowej, przypadające mu środki zgromadzone na rachunku jego byłego małżonka. Z chwilą otwarcia rachunku były współmałżonek uprawniony uzyskuje członkostwo w funduszu. Fundusz niezwłocznie potwierdza na piśmie warunki członkostwa uprawnionego małżonka. Do realizacji wypłaty dochodzi zgodnie z zasadami dokonywania wypłat transferowych między funduszami emerytalnymi, a zatem dokonana będzie ona w jednym z czterech terminów: w lutym, maju, sierpniu lub w listopadzie.

Osobom, które dotychczas nie posiadały rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, a którym otwarty fundusz emerytalny taki rachunek założył w związku z obowiązkiem przekazania środków wynikających z podziału, przysługuje **prawo do jednorazowej wypłaty wszystkich środków zgromadzonych na rachunku, jeżeli zajdzie jeden z trzech poniższych warunków.** Po pierwsze, osoba taka złoży wniosek o wypłatę i jednocześnie przedłoży decyzję przyznającą emeryturę, zaopatrzenie emerytalne, emeryturę dla rolników lub uposażenie

w stanie spoczynku. Po drugie, nie nabędzie prawa do emerytury mimo ukończenia 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn. Sytuacja ta możliwa jest w przypadku osób objętych tzw. starym systemem emerytalnym. Będzie to więc możliwe w przypadku osiągnięcia wieku emerytalnego przy okresie zatrudnienia niewystarczającym jednak do uzyskania prawa do emerytury. Po trzecie, wniosek zostanie złożony przez osobę urodzoną przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli zgromadzone na jej rachunku środki w kwocie ustalonej w dniu złożenia wniosku nie są wyższe od kwoty stanowiącej 150% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale.

Tryb realizacji podziału środków zewidencjonowanych na subkoncie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych reguluje art. 40e przywoływanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z powyższym przepisem **zwaloryzowane kwoty składek, środków i odsetek za zwłokę, zewidencjonowane na subkoncie, podlegają podziałowi w razie rozvodu albo unieważnienia małżeństwa osoby, dla której Zakład prowadzi subkonto**, na zasadach określonych w przepisach o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, dotyczących podziału środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym w razie rozvodu albo unieważnienia małżeństwa. Część składek zewidencjonowanych na subkoncie, która w wyniku podziału przypada małżonkowi, jest ewidencjonowana na subkoncie tego małżonka. Jeżeli dla małżonka nie jest prowadzone subkonto, Zakład zakłada subkonto. Podział kwot składek i odsetek za zwłokę zewidencjonowanych na subkoncie jest dokonywany w przypadku, gdy rozwód albo unieważnienie małżeństwa nastąpiły nie później niż w dniu:

- a) złożenia wniosku o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego;
- b) nabycia prawa do emerytury, jeżeli złożenie takiego wniosku nie jest wymagane;
- c) osiągnięcia wieku emerytalnego przez osoby, które miały ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku.

Podsumowanie

Wypłata jest dokonywana przez otwarty fundusz w terminie wypłat transferowych (a więc w lutym, maju, sierpniu lub listopadzie) po przedstawieniu funduszowi dowodu, że środki zgromadzone na rachunku członka funduszu przypadły byłemu małżonkowi. Wniosek należy złożyć do otwartego funduszu emerytalnego, z którego będzie dokonywana wypłata, jednocześnie dołączając do niego umowę lub postanowienie sądu w przedmiocie podziału majątku wspólnego.

Po realizacji wypłaty przez otwarty fundusz emerytalny, fundusz ten jest obowiązany zawiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o osobach, na rzecz których nastąpił podział środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym w razie rozwodu lub unieważnienia małżeństwa, dla których Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi subkonto, oraz o ich udziale w tych środkach, w terminie 14 dni od dnia dokonania tego podziału. Dane dotyczące osób, na rzecz których nastąpił podział, obejmują imię i nazwisko, numer PESEL i numer NIP, o ile osoby mają obowiązek posługiwania się tym numerem na podstawie przepisów o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, oraz adres i miejsce zamieszkania. Jeżeli członkowi otwartego funduszu emerytalnego nie nadano numeru PESEL i numeru NIP lub jednego z nich, dane obejmują serię i numer dowodu osobistego lub paszportu. W terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia Zakład ewidencjonuje część składek przypadających małżonkowi w wyniku podziału na subkoncie tego małżonka jako składki na dzień ustania wspólności majątkowej.

Na rzecz osoby, której Zakład Ubezpieczeń Społecznych założył subkonto, jest dokonywana jednorazowa wypłata składek zewidencjonowanych na subkoncie, w przypadku gdy otwarty fundusz emerytalny dokonał tej osobie jednorazowej wypłaty środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na podstawie art. 129a ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. Otwarty fundusz emerytalny jest obowiązany zawiadomić Zakład o dokonaniu jednorazowej wypłaty środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, w terminie 14 dni od dnia jej dokonania. Zakład dokonuje jednorazowej wypłaty składek zewidencjonowanych na subkoncie w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia.

W przypadku osób niebędących członkami otwartego funduszu emerytalnego podziału dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, stosując odpowiednio przepisy ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. W takim wypadku wniosek o wypłatę należy złożyć do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Masz pytania lub wątpliwości dotyczące Twoich pieniędzy zgromadzonych w OFE? Eksperti Rzecznika Finansowego są to Twojej dyspozycji. Odpowiedzą na wszystkie pytania wysłane na adres porady@rf.gov.pl. Udzielają też porad telefonicznych pod numerem 508 810 370, w godzinach od 12.00 do 16.00 od poniedziałku do piątku.

Autorem komentarza jest: Mariusz Denisiuk, główny specjalista w biurze Rzecznika Finansowego